

בריהודה

מלחמה על היושר, בלי פתח לנטיגה

אישים
העקשן העצמאי

דויד בן-גוריון עמד על דוכן הנואמים בכנסת, השיב למתנגדיו בוחיכה הגדול על הסכם השילומים. כאשר הגיע לדבורה של אחדות-העבודה, ישראל בריהודה, התקשה לבטל את דבריו ההגיוניים. הוא נקט בתכסיס בנגוריוני אופייני, כינה את הנואם בשם-משפחתו הקדום: אידלסון.

לא היתה שום סיבה לישראל בריהודה להתבייש בשם אידלסון, אולם הוא לא רצה להשלים עם השימוש הקנטרני שעשה יריבו בשם זה. "אם אתה תקרא לי אידלסון, הוהיר ממקומי, אקרא לך אני דויד גרין!"

מאז הדביק בן-גוריון לאיש מיגור כינוי יים רבים, אך תמיד נזהר לקרוא לו בשמו העברי, יותר באופיו של בריהודה: העקשנות הבלתי-מתפשרת.

אזיוב מס' 1. ישראל בריהודה היה איש ישר, ועל ישרו נלחם בלי להשאיר לעצמו שום פתח לנטיגה. קראופי זה השפיע על חייו הפרטיים לא פחות מאשר על חייו הציבוריים. בגיל צעיר נשא לאשה את בת-עירו בבה טרכטנברג, שהיתה חב"רתו למפלגת צעירי ציון באוקראינה. נולדה להם גם בת, אך משנתגלו חילוקי-דעות אידיאולוגיים בבית הווג, נתפרדה החבילה המשפחתית. האשה הוסיפה לשאת את השם אידלסון, מכהנת כיום כסגן יו"ר הכנסת מטעם מפא"י. ואילו הבעל הצטרף לקיבוץ הגדול יגור, עזב את מפא"י עם פרישת סיעה ב' ב-1942, והתייצב בין ראשי אחדות-העבודה.

עם הצטרפות מפלגתו לקואליציה נשלח ישראל בריהודה לייצגה כחבר בממשלה. גם שם התבלט ביושרו העיקש. הוא הפך לאיש ריב ומדון עם השרים הדתיים, עשה שנואגפשו של דויד בן-גוריון. הדתיים החלו להגדירו כאזיוב הדת מס' 1. היה זה אחי שבתפקידו כשר הפנים התקין תקנות, לפיהן די בכך שאדם יצהיר בתום לב שהוא יהודי, כדי שיושם כיהודי בת' עזות-היהודי שלו. תקנה זו גרמה לפרישת המפד"ל מהקואליציה ועזרה את התיכוח הגדול "מיהו יהודי".

טענת הדתיים היתה, כי יהודי יכול להיחשב רק מי שנוולד לאם יהודיה, או עבר תהליך של גיור על-פי דיני ההלכה. הצהרה בלבד אינה יכולה להפוך אדם ליהודי. בפרשה זו עמד הויד בן-גוריון דווקא לצידו של בריהודה. אולם משגבר הלחץ הדתי ברחבי העולם נסוג בן-גוריון והסכים לבטל את הסעיף.

מאז חלל בריהודה לכהן כשר הפנים, ועתה קובע ירושו הדתי, חיים משה שפירא, מיהו יהודי. בריהודה הוסיף לה-אמין, עד יומו האחרון, כי ביטול תקנתו הוא עוול היסטורי לגבי מאות מאזרחי ישראל, שהם יודים לכל דבר — פרט לגושפנקה הרבנית.

העין הזועמת. גם במשרד התחבורה נתקל בריהודה בכפייה הדתית, וגם שם הוכרע מטעמים קואליציוניים. הוא לא יכול היה להבין מדוע אי אפשר להנהיג באוניה שלום שני מיטבחים, אחד כשר ואחד לא-כשר. כמה פעמים הצהיר: "אני מבטיח לכם, שאם אטע באוניה אוכל דווקא במטבח הכשר, אבל אינני רוצה שיכריחו מישוהו לאכול כשר בניגוד לרצונו".

שוב ראו בכך הדתיים שינאת-חינם של מי שהוגדר על-ידם כאזיוב המושבע. סיר-חריהדה לא יכלו כלל להעלות על הדעת, כי מולם ניצב אדם שעקרונות אמונתו מדי-ריכים אותו במלחמתיו. לכן גם הופתעו הדתיים כשהיה בריהודה יוצא מפעם לפעם בישיבות הממשלה להגן על עמדה של השרים הדתיים, או על זכויותיו של שר דתי. זאת, למשל, עשה כאשר עמדה הממשלה להוציא את שר הדתות מתוך הפמליה שנועדה לקבל את פני האפיפיור בהגיעו לגבול ישראל. "זה לא ייתכן", טען בר-יהודה בעקשנות, "שכל מיני אנשים יהיו שם ואילו האיש הממונה על הדתות במדינה יורחק".

פרשת לבון היתה הגורם לקרע הסופי בין ישראל בריהודה לבין דויד בן-גוריון. בריהודה התנגד בתוקף לתביעות בן-גוריון, התקטפו בגלוי, וזה להיכנס לאותה רשימה של אישים, שעליהם הצהיר דויד בן-גוריון בהודמנויות שונות: "איתו לא אשב יותר ליד שולחן אחד!"

בריהודה לא חיפש את הפופולאריות גם בקרב אותם חוגים היכולים להיחשב כבר חרים פוטנציאליים של מפלגתו. בערב הבחירות לכנסת הרביעית יצא בהכרזה, כי הוא רואה "בעין זועמת" את ריבוי הניסיונות של אזרחי ישראל לטיולים בחו"ל. הוא השמיע הכרזה זו באותם ימים שהממ"שלה החליטה להשליך סוכריה לאזרח, בצור רת ביטול הצורך בהיתרי-ציאה.

כשריהפנים אף תתם על ההוראות החד-שות, המעניקות לאזרח שפע של הקלות לטייל בעולם. אך הוא ליווה הקלות אלה בהצהרתו על העין הזועמת, בדי לקבוע שהוא מתנגד לזום החדש.

הקרב האחרון. לפני שנה נתקף השר במחלת-לב קשה. הרופאים אמרו נואש לחייו. הוא שכב בחוסרי-הכרה בהדסה בירושלים, כשמכיל החמצן צמוד אליו. במשרד ראש הממשלה נעשו הכנות שקטות לק

ראת ההלווייה. מסביב למיטתו התאספו ראשי המפלגה, כשברור היה כי הסוף הוא עניין של שעות בלבד. אך העקשן החתיק לא הירפה. הוא הפתיע את כולם, התאושו ממחלתו וחזרו לפעילותו. בשיחות על כינון המערך הזוגי עם אחדות-העבודה היה אחד המחייבים הפעילים ביותר. כאשר עמדה המועצה האחרונה של אחדות-העבודה בסימן התיגדותו של יצחק טבנקין למערך, גייס בריהודה את כל כשרונו כדי לשכנע את המפקקים כי המערך הוא צו היסטורי.

אולם הוא עצמו לא זכה לראות בכינון המערך. ביום השני האחרון השתתף בישיבה ארוכה ומייגעת, בה נדונו פרטים סופיים של ההסכם בין שתי המפלגות. הוא חזר לדירתו בירושלים כלילה, עיף מן המאמץ וחש בכל כובד 70 שנותיו. בשעה מאוחרת קיבל התקפת-לב, ורופאו הודרו להעבירו מייד להדסה. הוא ביקש שיועבר דווקא לתל-אביב, אך הרופאים קבעו שהטילטול יהיה מסוכן.

הפעם לא התגבר על המח. שעה שהמידינה התכוננה לפתיחת החגיגות של יום העצמאות נדם לבו של העקשן העצמאי.

הממשלה

מלחמה על השלר

רב הנאמן למפלגה הוא רכוש מפלגתי רבי-ערך בכל ימות השנה, אך ערכו גדול שבעתיים בימי בחירות. על כן, ככל שמתקרבת מערכת הבחירות, גוברת התחרות בין מפא"י למפד"ל בשטח הרכש הרבני. ידה של המפד"ל על העליונה בשטח זה. באמצעות משרד הדתות נרתמים בזה אחר זה רבני הערים — ובעיקר עיירות-הפיתוח — למירכבת הבחירות של המפלגה.

אך מפא"י אינה מוותרת בקלות. במקום שיש לה סיכויים לרכוש רבנים משלה, היא נלחמת בחירוף-נפש על עמדותיה. אותה העמדות הללו היא צפת. הרב האשכנזי שימחה קפלן הודיע לשר הדתות זרח ורהפטיג, כי אם יאשר את מינויו של הרב הספרדי דויד דיין ינקוט הוא באמצעים חריפים ביותר. בשנת בחירות אין שר הדתות מוכן לנוק באמצעים חריפים כאלה עלולים לגרום לסיכויי מפלגתו בקל-פי.

אלא שמפא"י מעוניינת דווקא בקולות הנהונים להשפעתו של הרב דויד דיין. לכן כתב בשבוע שעבר שר הוואר אליהו ששון מכתב חריף לעמיתו שר הדתות, בו קבל כל פשרת בחירתו של הרב דיין בצפת וגבלת עם צעוריה ציבורית.

הזהיר ששון: "באם לא יסודר עניינו של הרב דיין בצפת לפני הבחירות הקרובות לכנסת ולרשויות המקומיות, נראה את עצמנו, שר המשרה ואני, נאלצים לדבר בכל הופעותינו הפומביות, בפני ציבור הספרדים ובני עדות המזרח, על השערוריה הנתה ולהצביע על האחראים לכך ועל חלקן הרב וחלק מפלגתן באחריות הזאת, כדי שידע הציבור הזה את האמת וכל האמת".

המשך יבוא. שר הדתות לא נשאר חייב. בראשית השבוע הריץ מכתב לככור שטרית ולששון, בו שאל: "האם אין אתם סבורים שמדינת ישראל היא מדינת חוק? הנחתה על שולחן הממשלה הצעת-חוק בדבר בחירת רבנים מקומיים, ספרדים כאשכנזים, ואילו אתם מחבלים באישור חוק זה ומונעים קבלתו. אני מצטער על טענות-הסרק שאתם מעלים, בשעה שנידמה לי שידועה לכם האמת כולה מיהו המעכב, ומה הגורם לכך".

היה ברור כי ההתכתבות בין השרים עוד תימשך. היא בודאי גם תתממ, ככל שתהיה מערכת הבחירות קרובה יותר.

מפלגות

סוף מעשה במחשבה תחילה

אנשי הדור הצעיר של המפד"ל החליטו לערוך מישאל בין צעירי המפלגה, על בעיות שונות המעסיקות את הציבור הדתי.

54% מהנשאלים הביעו את דעתם כי חקיקה דתית באמצעות הכנסת היא הדרך היעילה ביותר להשלטת הדת על המדינה. לעומת זאת היו סבורים 40% מהנשאלים כי חקיקה דתית אינה מספיקה, ועל הציבור הדתי לחפש דרכים אחרות, יעילות יותר. רק 6% מהנשאלים קבעו כי הניסיון לכפות

את חוקי הדת על הציבור החילוני רק מניק לדת. 73% מהנשאלים היו סבורים כי הציבור הדתי אינו צריך להתחשב בחילוניים, בעוד ש-3.5% היו מוכנים לחיתורים, על-מנת למצוא שפה משותפת עם הרוב החילוני. 13.25% הביעו את דעתם שיש לשתף פעולה עם הציבור החילוני בשטחים שונים אך ל-הימנע מכל התמודדות רעיונית אתו. רוב של 41% קבע, כי אין להימנע ממגע והידידות עם הציבור החילוני, אם כי יש לעשות זאת מתוך כוונה להסביר ולשכנע ולא מתוך נכונות לויתורים.

76% מהנשאלים היו סבורים כי הרבנות הראשית מוסמכת לפסוק בעניינים בעלי אופי ציבורי, פוליטי וחברתי, ואילו 24% הביעו את דעתם כי הרבנות חייבת להישאר מחוץ לזירה הפוליטית והציבורית.

רוב של 90% קבע כי על המפד"ל להשתתף בכל קואליציה שתבטיח את ההשפעה הדתית. רוב דומה הביע את דעתו כי המפד"ל אינה חייבת בהכרח להשתתף בקואליציה בראשות מפא"י, במידה והמערך הימני יהיה מוכן לחיתורים לטובת הדת.

סטודנטים

ידיעה יקרה

הסיכסוכים התכופים והרעשניים בין עט-קני הסתדרות הסטודנטים הגיעו לאחרונה לשיא חדש. הפעם השתייכו הצדדים היריבים לאותה מפלגה.

ישבר-ראש הסתדרות הסטודנטים, איש מפא"י אהוד סגיב, לא רחש חיבה מיוחדת לאמנון בר-לב, מוכירה של הסתדרות, שגם הוא איש מפא"י. הסיכסוכים הבלתי פוסקים בין שני היריבים הגיעו השבוע למשבר, כאשר סגיב האשים את בר-לב בכך שהוא עובר בשופוטל הירושלמי, נוסף לעזרתו בהסתדרות הסטודנטים, דבר האסור על פי התקנון.

היושבר-ראש הודיע כי לא יסבול יותר את התנהגותו של המוכיר, הסביר כי ידרוש את פטוריו. הוא פנה אל רן כותן, עורך פ"האתון, ביטאון הסתדרות הסטודנטים, הפעיל עליו לחץ שיפרסם בעמוד הראשון של דו"השבועות את הידיעה המרעישת, כי הוא עומד לדרוש את פטוריו של המוכיר.

לעורכו הליבראלי של פ"האתון לא היתה ברירה. הוא נאלץ למלא את בקשתו של סגיב, הכניס את הידיעה המרעישת לעמוד הראשון, תחת הכותרת הראשית.

למחרת הובא העניין לדיון בפני מוסדות תא מפא"י באוניברסיטה הירושלמית. אהוד

שריהדתות ורהפטיג טענות-סרק, בלי קשר לאמת